

QKSS
Qendra Kosovare për Studime të Sigurisë

OPINIONE:

PSE TRANSPARENCA DHE
LLOGARIDHËNIA E QEVERISË
JANË THELBËSORE NË PROCESIN
E DIALOGUT KOSOVË-SERBI?

Mbështetur nga:

OPINIONE:

Pse transparenca dhe llogaridhënia e qeverisë janë thelbësore në procesin e dialogut Kosovë-Serbi?

Publikuar nga:

Qendra Kosovare për Studime të Sigurisë (QKSS)

Autorët:

Ramadan **Ilazi**

Gëzim **Visoka**

Isak **Vorgučić**

Rishikoi:

Jeta **Loshaj**

Këta artikuj janë pjesë e një projekti të mbështetur nga NED (National Endowment for Democracy), të titulluar "Rritja e Transparencës dhe Llogaridhënies Qeveritare në Dialogun Ndëretnik" dhe të zbatuar nga QKSS. Autorët i kanë shkruar këta artikuj brenda kapaciteteve të tyre. Si të tilla, pikëpamjet e përfaqësuar në këto artikuj opinioni nuk përfaqësojnë domosdoshmërisht pikëpamjet e QKSS ose NED.

Dizajnuar dhe sistemuar nga:

Dizajni:

Brand Vision Shpk

Kontakti: +383 45 559 923

Email: brandvision.rks@gmail.com

© Pikëpamjet e shprehura në këtë botim janë ato të autorit. Të drejtat e pronësisë intelektuale mbrohen nga Ligji Nr. 08.L-205 për të Drejtat e Autorit dhe të Drejtat e Përafërta. Të drejtat e botimit janë të rezervuara nga Qendra Kosovare për Studime të Sigurisë. Asnjë pjesë e këtij botimi nuk mund të riprodhohet, të ruhet në ndonjë sistem ruajtjeje ose të transmetohet në asnjë formë ose me asnjë mjet, elektronik, mekanik ose tjetër, pa lejen paraprake të botuesit.

Përmbajtja

RAMADAN ILAZI

4-6

Pse është i rëndësishëm roli i shoqërisë civile për normalizimin e marrëdhënieve midis Kosovës dhe Serbisë?

GËZIM VISOKA

7-8

Pse është e rëndësishme transparenca në Dialogun Kosovë-Serbi dhe si mund të arrihet ajo?

ISAK VORGUČIĆ

9-10

Rasti për Hapje në Dialogun e Normalizimit Kosovë-Serbi

Shkruar nga:
Ramadan Ilazi

Është Udhëheqës i Hulumtimeve në Qendrën Kosovare për Studime të Sigurisë (QKSS). Ai mban titullin PhD në Politikë dhe Marrëdhënie Ndërkombëtare nga Universiteti i Qytetit të Dublinit (DCU), Irlandë.

HYRJE

Pse është i rëndësishëm roli i shoqërisë civile për normalizimin e marrëdhënieve midis Kosovës dhe Serbisë?

Dialogu i lehtësuar nga BE-ja midis Kosovës dhe Serbisë filloi me premtimin për të promovuar normalizimin e marrëdhënieve midis dy vendeve dhe stabilitetin rajonal në Ballkanin Perëndimor. Më shumë se një dekadë më vonë, ndërsa procesi ka kontribuar padyshim në të dyja drejtimet, është larg çdo lloj përfundimi. Madje mund të argumentohet se marrëdhëniet midis Kosovës dhe Serbisë nuk kanë ecur drejt normalizimit, por janë përkeqësuar, dhe BE-ja duket se e ka humbur kontrollin mbi procesin. Opinione të Dr. Gëzim Visoka dhe Isak Vorgučić ofrojnë një reflektim të rëndësishëm mbi kufizimet e qasjes aktuale të dialogut të normalizimit dhe përshkruajnë se çfarë duhet të ndryshojë. Duke u bazuar në njohuritë e tyre, dhe në përputhje me angazhimet e vetë BE-së të përcaktuara në Konceptin e saj për Ndërmjetësimin e Paqes nga viti 2020, kjo hyrje argumenton për një rivendosi të procesit të dialogut rreth tre shtyllave: së pari, se transparenca

është thelbësore për legjitimitetin; së dyti, se shoqëria civile duhet të rimarrë rolin e saj të pavarur si mbrojtëse e të drejtave të pakicave, dhe së treti, se paqja e qëndrueshme varet nga refuzimi i nacionalizmit populist dhe nxitja e pajtimit të vërtetë shoqëror. Këto nuk janë ide abstrakte, por angazhime konkrete të cilat BE-ja tashmë i ka miratuar.

SË PARI,

Transparenca nuk duhet të jetë opsionale.

Një nga problemet kryesore në dialogun Kosovë-Serbi ka qenë mungesa pothuajse totale e transparencës. Siç argumenton Visoka, dështimi për ta mbajtur publikun të informuar, të angazhuar ose të konsultuar në mënyrë kuptimplote ka rezultuar në besim të ulët, interpretime selektive të marrëveshjeve dhe në fund, një deficit

legjitimiteti. Perspektiva e Vorgučić pasqyron këtë shqetësim nga brenda komunitetit serb të Kosovës, ku shumë prej tyre mbeten të pasigurt në lidhje me qëllimet dhe kushtet e procesit. Kjo bie ndesh me angazhimet normative të vetë BE-së. Koncepti mbi Ndërmjetësimin e Paqes të BE-së, i miratuar në vitin 2020, thekson transparencën, përfshirjen dhe llogaridhënien si themelore për ndërmjetësimin efektiv dhe legjitim. Në këtë koncept thuhet se “BE-ja duhet të angazhohet vazhdimisht në bazë të vlerave të saj themelore... duke përfshirë respektin për demokracinë, sundimin e ligjit dhe të drejtat e njeriut” dhe se sukcesi duhet të gjykohet jo vetëm nga rezultatet, por edhe nga “forcimi i infrastrukturave të dialogut” dhe “hartimi i procesit gjithëpërfshirës”. Megjithatë, në praktikë, dialogu Kosovë-Serbi shpesh i ka injoruar pikërisht këto parime. Parlamentet vendore, institucionet komunale dhe akterët e shoqërisë civile shpesh përjashtohen nga procesi, dhe madje edhe publiku trajtohet si një audiencë pasive. Nëse BE dëshiron të ruajë besueshmërinë e saj si një aktor i bazuar në vlera, ajo duhet të përshtasë praktikën e saj të ndërmjetësimit në Ballkanin Perëndimor me normat dhe standardet e veta. Megjithatë, në mënyrë që BE të promovojë përfshirjen dhe transparencën e dialogut të normalizimit, ajo kërkon që të ketë partnerë të përshtatshëm për një qasje të tillë në Kosovë dhe Serbi, gjë që aktualisht nuk e ka. Kohët e fundit ka pasur edhe disa shenja pozitive nga BE, për rritjen e konsultimeve me shoqërinë civile. Vizita e Përfaqësuesit të Lartë Kallas në Serbi dhe Kosovë këtë maj përfshinte takime me shoqërinë civile.

SË DYTI,

Shoqëria civile duhet të jetë më e vendosur në rolin e saj për të promovuar të drejtat e komuniteteve joshumicë, veçanërisht rrethanat duken të vështira.

Të dy artikujt tërheqin vëmendjen ndaj dobësisë së rolit të shoqërisë civile në nxitjen e paqes dhe llogaridhënies. Visoka argumenton se iniciativat ekzistuese të paqes të udhëhequra nga shoqëria civile janë të fragmentuara, afatshkurtra dhe shpesh të shkëputura nga mekanizmat strukturorë të dialogut dhe parandalimit. Vorgučić shkon më tej, duke paralajmëruar se pjesë të shoqërisë civile të Kosovës janë bërë dhoma jehone të qeverisë, duke hezituar të sfidojnë narrativat nacionaliste ose të mbrojnë të drejtat e grupeve të cenushme. Në periudhën e fundit, ka pasur disa përpjekje të vërteta nga shoqëria civile për një rol më të koordinuar dhe më të vendosur, siç

është përmes Alternativës Qytetare të Kosovës (AQK). Ky grup multietnik i shoqërisë civile mbështet dialogun e normalizimit dhe ka reaguuar publikisht në disa raste ndaj akuzave për shkelje të të drejtave të serbëve të Kosovës. Gjithashtu, Samiti i Paqes dhe Demokracisë në Kosovë (KPDS) është organizuar bashkërisht nga shqiptarët e Kosovës dhe serbët e Kosovës si një platformë për dialog dhe bashkëpunim jo vetëm midis shoqërisë civile në rajon, por edhe më gjerë. Edhe për BE-në, shoqëria civile është qendrore për politikën e ndërmjetësimit ose qasjen e të gjithë shoqërisë. Koncepti i BE-së thekson rolin e shoqërisë civile si një “partner” në ruajtjen e paqes, ndërtimin e urave dhe promovimin e përfshirjes, veçanërisht për grupet e marginalizuara dhe të pakicave. Por përfshirja nuk ka të bëjë vetëm me atë se kush ullet në tryezë, por ka të bëjë edhe me atë se kë zgjedh shoqëria civile të përfaqësojë dhe mbrojë kur diskursi dominues bëhet përjashtues. Siç na kujton Vorgučić, guximi qytetar është jopopullor, por i domosdoshëm. Shoqëria civile në Kosovë duhet të jetë e guximshme në ngritjen e saj edhe kur kjo do të thotë kundërshtimi i narrativave mbizotëruese.

SË TRETË,

Për të pasur sukses në dialogun e normalizimit, duhet të çmontojmë populizmin nacionalist.

Përpjekjet e BE-së për lehtësim shpesh e kanë reduktuar normalizimin në një ushtrim teknokratik, të përqendruar në dokumente, metoda zbatimi dhe “paqartësi konstruktive”. Megjithatë, siç e bëjnë të qartë të dy artikujt, pengesa e vërtetë për normalizimin është politike, që do të thotë se për sa kohë që qeveria serbe refuzon të drejtën e Kosovës për të ekzistuar si shtet, shpresat për normalizim të qëndrueshëm të marrëdhënieve midis dy vendeve do të mbeten të pakapshme. Për më tepër, forcimi i lidërshipeve nacionaliste-populiste që e trajtojnë kompromisin si tradhëti dhe mospajtimin si tradhëti nuk është i favorshëm për dialogun e normalizimit të marrëdhënieve midis Kosovës dhe Serbisë. Në këtë mjedis, siç paralajmëron Vorgučić, edhe aktet themelore të mirëkuptimit ndëretnik stigmatizohen, ndërsa Visoka thekson se si ngërçi në nivel elite saboton dialogun ndëretnik në terren. Edhe këtu, Koncepti i vetë BE-së ofron referencë të rëndësishme. Ai bën thirrje që ndërmjetësimi të jetë “gjithëpërfshirës i përbërësve të paqes” dhe të adresojë “shkaqet

rrënjësore të konfliktit". Gjithashtu thekson se ndërmjetësimi nuk duhet të përfillojë përjashtimin, por përkundrazi të "ndërtojë besim midis komuniteteve" dhe të "rikonstruojë kontratat sociale". Megjithatë, në Kosovë dhe në Serbi, procesi aktual, veçanërisht nga qeveria, bën të kundërtën, pasi lë mënjanë pikërisht ato grupe zgjedhore që mund të ndërtojnë paqe nga poshtë. Në fakt, ndërsa marrëdhëniet në nivelin politik dhe midis dy shteteve nuk duken aq normale, shoqëria civile në të dy vendet po bën një përpjekje për të lehtësuar shkëmbimin dhe dialogun më të madh midis komuniteteve në nivelin bazë. Nëse normalizimi do të jetë më shumë sesa një fasadë, ai duhet të rrënohet në një qëllim të transformimit shoqëror, jo vetëm në pëlqimin e elitës. Por kjo, së pari, kërkon që të paktën elitat të kenë një nivel të caktuar të normalizimit të marrëdhënieve. Me fjalë të tjera, pa suksesin e

dialogut të normalizimit në nivel shtetëror, përpjekjet e pajtimit shoqëror ose transformimit të mënyrës se si e shohim njëri-tjetrin do të jenë iluzive. Ajo që Visoka dhe Vorgučić po na thonë është se kjo do të thotë krijimi i hapësirës politike për zëra të moderuar, depolitizimi i etnisë dhe investimi në praktika dhe përpjekje që pasqyrojnë realitetin multi-etnik të Kosovës. Bashkimi Evropian ka mjetet, kornizën normative dhe ndikimin për të mbështetur një dialog të besueshëm dhe të qëndrueshëm për normalizimin midis Kosovës dhe Serbisë. Por duhet ta praktikojë atë që predikon. Modeli aktual i dialogut shpesh bie ndesh me parimet e vetë BE-së duke lënë mënjanë transparencën dhe nganjëherë duke mundësuar populizmin nacionalist. Për të rivendosur procesin, BE-ja dhe palët duhet të përfshijnë në proces edhe një dialog rreth qytetarëve, jo vetëm mes negociatorëve.

Konkluzion

Në këtë shkrim kam synuar të sintetizoj argumentet e paraqitura në opinionet e Dr. Gëzim Visokës dhe z. Vorgučić, duke ofruar gjithashtu një reflektim personal. Nga këndvështrimi im, transparencja dhe llogaridhënia e qeverisë lidhur me dialogun për normalizim janë zvogëluar ndjeshëm vitet e fundit. Zyrtarët qeveritarë duken më të prirur të marrin pjesë në ngjarje të shoqërisë civile të organizuara nga institute kërkimore të vendeve anëtare të BE-së, ndërsa shpesh neglizhojnë ftesat nga organizatat vendore në Prishtinë që fokusohen në dialog.

Disa praktika të mira që dikur kontribuan në transparencë si raportimi i rregullt në Kuvendin e Kosovës mbi ecurinë e dialogut, publikimi i përditësimeve vjetore dhe periodike, si dhe lëshimi në kohë i komunikatave për shtyp para dhe pas takimeve

janë braktisur në masë të madhe. Ky trend bie ndesh me zotimet e deklaruara të partive politike për hapje dhe mbikëqyrje demokratike.

Interesant është fakti se perceptimi publik nuk përputhet plotësisht me këto shqetësime, siç sugjerojnë sondazhet. Një studim i fundit nga [OJQ-ja CASA](#) tregon se 44% e shqiptarëve të Kosovës besojnë se qeveria ka ofruar informacion të mjaftueshëm rreth dialogut, ndërsa 33% të tjerë shprehin njëfarë kënaqësie me transparencën, por besojnë se nevojitet më shumë. Kjo tregon një hendek të dukshëm midis mënyrës se si aktorët e shoqërisë civile e perceptojnë gjendjen e hapjes në procesin e normalizimit dhe mënyrës se si e sheh atë publiku. Si rezultat, qeveria mund të ndiejë më pak presion publik për të përmirësuar komunikimin dhe llogaridhënien rreth dialogut.

Shkruar nga:
Dr. Gëzim Visoka

Është Profesor i Asociuar i Studimeve për Paqe dhe Konflikt në Universitetin e Dublinit në Irlandë dhe aktualisht është anëtar i Bordit Këshillues të QKSS.

Pse është e rëndësishme transparenca në Dialogun Kosovë-Serbi dhe si mund të arrihet ajo?

Dialogu ndërmjet Kosovës dhe Serbisë, i ndërmjetësuar nga Bashkimi Evropian, mbetet një element kyç në përpjekjet për të ruajtur paqen ndëretnike në Kosovë, për të normalizuar marrëdhëniet ndërshtetërore dhe për të siguruar stabilitetin rajonal. Megjithatë, një nga mangësitë më të mëdha të këtij dialogu është mungesa e mekanizmave për të garantuar transparencë dhe llogaridhënie. Edhe pse shpesh sugjerohet se përfshirja e publikut në negociatat e paqes mund të jetë si një lloj pengese, është thelbësore të mbahet një nivel i caktuar transparence publike për sa i përket procesit dhe rezultateve të mundshme. Qasja e BE-së është përqendruar kryesisht në një proces të sipërm dhe në nivel kombëtar, duke përfshirë përfaqësues qeveritarë dhe ekspertë nga të dyja shtetet. Kjo qasje ka ndodhur larg vendit ku normalizimi realisht duhet të ndodhë. Në rrethana të tilla, transparenca do të shërbente si mekanizëm kompensues për zhvendosjen e bisedimeve të paqes, duke i ofruar komuniteteve të prekura informacionin e nevojshëm dhe një ndjenjë përfshirjeje në këtë proces. Konsultimi më i gjerë publik mund ta ngadalësojë procesin, por siguron që interesi i përgjithshëm të ruhet dhe që çdo marrëveshje të gëzojë mbështetje publike – një element kyç për zbatimin dhe qëndrueshmërinë e saj. Megjithatë, BE-ja dhe palët

kanë vendosur të ofrojnë informacion minimal për qytetarët lidhur me procesin dhe rezultatet e këtij angazhimi politik të rëndësishëm.

Si pasojë e kësaj, mungesa e mekanizmave të qarta për transparencë ka çuar në dinamika kundërproduktive mes Kosovës dhe Serbisë, ku secila palë e ka interpretuar dialogun sipas interesave të veta dhe i ka paraqitur marrëveshjet publikut të brendshëm në mënyrë selektive. Si rezultat i kësaj qasjeje nga lart-poshtë, BE-ja dhe qeveritë përkatëse nuk kanë arritur të promovojnë transparencën rreth procesit të dialogut, çka ka rezultuar në një mungesë të theksuar të besimit dhe mbështetjes publike. Për më tepër, përjashtimi i parlamenteve dhe i përfaqësuesve të zgjedhur, si në nivel kombëtar ashtu edhe lokal, në Kosovë dhe Serbi, ka krijuar një proces paqeje gjysmë-autokratik të përqendruar në duart e ekzekutivit, duke minuar llogaridhënien, moderimin dhe ekuilibrat institucionalë. Po ashtu, konsultimi sipërfaqësor me organizatat e shoqërisë civile ka ndikuar negativisht në popullaritetin e procesit dhe në zbatimin pasues të marrëveshjeve teknike dhe politike në Kosovë.

Dialogu i gjatë dhe në nivel të lartë për normalizimin e marrëdhënieve ndërmjet Kosovës dhe Serbisë, nën ombrellën e BE-së, duket se ka ndikuar

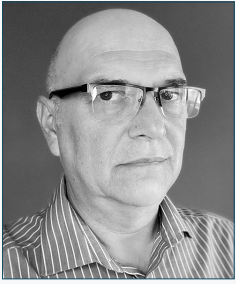
negativisht në kuptimin dhe hapësirën për dialog të brendshëm ndëretnik brenda Kosovës, veçanërisht ndërmjet Qeverisë së Kosovës dhe komunitetit serb. Fillimisht, dialogu kishte për qëllim të zgjidhte çështje teknike dhe administrative që prekin jetën e përditshme të qytetarëve, por ka evoluar në një përplasje politike mes dy qeverive, e përqendruar në çështjen e njohjes së juridiksionit, autoritetit dhe sovranitetit të Kosovës në komunat me shumicë serbe. Si pasojë, ky dialog i bllokuar në nivel ndërshtetëror ka penguar edhe dialogun lokal ndëretnik brenda Kosovës dhe ka vonuar zgjidhjen e shumë çështjeve urgjente lokale. Mungesa e një marrëveshjeje të plotë paqesje mes Kosovës dhe Serbisë ka minuar dinamikat lokale të paqes dhe ka krijuar hapësirë për forca kundër paqes që shfrytëzojnë konfliktin e pazgjidhur, duke thëlluar pasigurinë, duke dëmtuar rendin dhe duke krijuar kushte për tensione të mëtejshme. Në mungesë të paqes së qartë, incidentet e vogla, sjelljet kriminale dhe konfliktet ndërpersonale përshkruhen si krime të motivuara etnikisht dhe kështu amplifikohen, duke u kthyer në nxitës të ndarjes së mëtejshme etnike në Kosovë.

Në mungesë të një marrëveshjeje zyrtare të paqes dhe ndërprerjes së bisedimeve të paqes midis Kosovës dhe Serbisë, organizatat e shoqërisë civile në Kosovë janë përpjekur të adresojnë pasojat e konfliktit dhe të menaxhojnë marrëdhëniet ndëretnike duke ofruar platforma për dialog dhe pajtim. Fokus i iniciativave ndërkombëtare dhe vendore për ndërtimin e paqes dhe ndërmjetësimin e konflikteve ka qenë ndërtimi i urave midis komuniteteve të ndara etnikisht dhe trajtimi i çështjeve të besimit, narrativave dhe qëndrimeve ndaj njëri-tjetrit. Edhe pse BE-ja dhe Qeveria e Kosovës kanë synuar të konsultohen me shoqërinë civile për një sërë rolesh të mundshme, ka pak prova për gatishmëri për të pranuar zgjidhje nga shoqëria civile. Roli i shoqërisë civile në dialogun Kosovë-Serbi ka qenë kryesisht avokimi për transparencë dhe përfshirje, si dhe krijimi i platformave alternative për parandalimin e tensioneve etnike në nivel komunitar. Megjithëse ka shumë OJQ që punojnë për ndërtimin e paqes në Kosovë, ato kanë kapacitete të kufizuara për të shërbyer si mekanizma të qëndrueshëm në komunitet që mund të zbusin tensionet politike dhe etnike dhe të sfidojnë narrativat luftënxitëse të përhapura nga media dhe elitat politike. Metodat ekzistuese për koordinimin e përgjigjeve ndaj incidenteve etnike ose diskursit inflamator janë kryesisht joformale dhe varen nga rrjetet personale të aktivistëve të shoqërisë civile. Ato janë zakonisht të përkohshme, të financuara nga projekte të ndryshme dhe me qasje reaktive, duke ndryshuar nga rasti në rast dhe, më e rëndësishmja, kanë mungesë të një vizioni për angazhim të qëndrueshëm për të parandaluar, parashikuar dhe zbutur krizat e ardhshme. Për më

tepër, puna e OJQ-ve ndëretnike dhe për paqe në Kosovë dhe Serbi ndikohet nga dinamika e dialogut Kosovë-Serbi. Këto organizata e shohin procesin e paqes ndërmjet shteteve si mjet për të promovuar paqen në nivel lokal, në vend që të përpiqen ta ndikojnë vetë këtë proces nga niveli lokal drejt atij qendror.

Ndërsa ka pak interesim nga ana e BE-së dhe palëve për të ndryshuar formatin e dialogut – ose së paku ato janë të bllokuara në agjenda të papajtueshme – e vetmja rrugë për të zhvilluar një qasje më gjithëpërfshirëse, transparente dhe të përgjegjshme ndaj dialogut ndëretnik është përmirësimi i infrastrukturës ekzistuese të paqes në Kosovë. Infrastruktura e paqes nënkupton përpjekje, mjete, kapacitete dhe mekanizma institucionalë në nivel lokal dhe kombëtar për parandalimin e konflikteve, zbutjen e rreziqeve situative dhe ndërtimin e marrëdhënieve, strukturave dhe kulturave pro-paqes që janë thelbësore për ndërtimin e një paqesje të qëndrueshme dhe reziliente. Megjithëse mungon paqja e përhershme dhe normalizimi i plotë i marrëdhënieve me Serbinë, Kosova, nën udhëheqjen ndërkombëtare, ka zhvilluar një infrastrukturë gjithëpërfshirëse dhe me shumë nivele, të bazuar në institucione dhe shoqëri civile, për menaxhimin e marrëdhënieve ndëretnike dhe promovimin e paqes. Shoqëria civile dhe Qeveria e Kosovës mund të ndërmarrin masa të njëanshme dhe të krijojnë një këshill apo komision kombëtar për paqe, ose mund të eksplorojnë mundësinë e mobilizimit të mekanizmave ekzistues për mbrojtjen e pakicave në nivel lokal dhe kombëtar, të zhvilluar në kuadër të Planit të Ahtisaarit, për të shërbyer si platforma konsultative për dialog dhe paqe në Kosovë. Një tjetër mundësi është krijimi i një infrastrukture të re për paqe të bazuar në shoqërinë civile, që do të marrë formën e një trupi kombëtar për avokim, koordinim dhe dokumentim të organizatave, rrjeteve dhe aktivistëve ekzistues që punojnë për ndërtimin e paqes në Kosovë. Një mekanizëm i tillë mund të promovojë kulturën e paqes në Kosovë, si dhe të monitorojë më nga afër dialogun e ndërmjetësuar nga BE-ja.

Si përfundim, edhe pse procesi formal i dialogut mbetet i stagnuar dhe me fokus jo aq të gjerë, progresi domethënës drejt pajtimit ndëretnik në Kosovë mund të arrihet përmes forcimit të infrastrukturave lokale të paqebërjes. Duke forcuar dhe institucionalizuar iniciativat ekzistuese të shoqërisë civile dhe mekanizmat për mbrojtjen e komuniteteve joshumicë, Kosova mund të promovojë një dialog gjithëpërfshirës, të rrisë besimin publik dhe të krijojë një themel më të qëndrueshëm për paqe afatgjatë, pavarësisht kufizimeve të negociatave politike me Serbinë.

Shkruar nga:
Isak Vorgučić

Është drejtor i Radio Kim në Çagllavicë, Kosovë, që nga themelimi i saj në vitin 2000. Ai ka një përvojë në gazetari, arsim teologjik dhe ushtarak.

Rasti për Hapje në Dialogun e Normalizimit Kosovë–Serbi

Qytetarët e Kosovës dhe Serbisë, të prekur nga procesi i negociatave, ende nuk i kuptojnë shumë çështje që lidhen me dialogun, të paktën jo ato më thelbësoret. Kjo nuk është pasojë e mungesës së fushatave mediatike, informimit apo raportimit të dobët, por e mungesës së transparencës në një proces që udhëhiqet nga dy palë kundërshtarë dhe ndërmjetësohet nga një e tretë. Një qasje e tillë ndaj dialogut nuk është e zakonshme në pjesë të tjera të botës, në rrethana të ngjashme.

Ekziston një nevojë që palët në dialog të jenë fleksibile, të dëgjojnë dhe të kuptojnë njëra-tjetrën, duke mbajtur njëkohësisht barrën e rëndë për të përfaqësuar qëndrimin e shumicës dhe për të shprehur llogaridhënie, veçanërisht kur flasim për Ballkanin Perëndimor. Demokracitë e reja në këtë rajon ende janë në rrugëtimin e tyre për t'u larguar nga sistemi njëpartiak, i cili ka qenë thellësisht i rrënjësor për një kohë të gjatë. Edhe pse luftërat tashmë kanë mbetur pas, ne vazhdojmë të jemi të zënë me të njëjtat narrativa dhe frikëra të luftës, si pasojë e mungesës së ndjekjes efektive të krimeve të luftës dhe mungesës së një procesi të mirëfilltë të afrimit dhe ndërtimit të besimit ndërmjet komuniteteve.

Një qasje e tillë është ndër kontribuesit kryesorë të tensioneve të tejzgjatura ndëretnike në Kosovë, dhe për më tepër, mbështetet gjerësisht nga narrativat dominuese politike. Fatkeqësisht, këto narrativa vazhdojnë të jenë shumë të pranishme në media – veçanërisht në transmetuesit

publikë, si dhe në portale të vogla por me ndikim dhe në grupe të caktuara në rrjetet sociale. Ekziston një distancë shumë e shkurtër mes gjuhës së urrejtjes në media apo në Facebook dhe përplasjes reale apo armiqësive mes qytetarëve.

Jemi dëshmitarë të gjithnjë e më shumë rasteve të etiketimit të kundërshtarëve politikë dhe mendimeve ndryshe si “tradhtarë” apo si persona që “punojnë për armikun”. Normalizimi nuk do të vijë vetvetiu. Nëse komunikimi elementar mes komuniteteve nuk mirëpritet, nëse shprehja e mirëkuptimit ndaj nevojave të “tjetrit” dënohet, atëherë jemi ende larg normalizimit të marrëdhënieve mes shqiptarëve dhe serbëve – madje edhe brenda secilës prej dy komuniteteve.

Duhet thënë gjithashtu se serbët e Kosovës, të cilët janë lindur dhe jetojnë këtu prej gjeneratash, nuk mund të “integrohen” në Kosovë – sepse ata tashmë janë pjesë e saj. Ata janë përshtatur me rrethanat e reja, kanë marrë letërnjoftime, pasaporta dhe targa të Kosovës, dhe marrin pjesë në institucionet vendore dhe qendrore. Kushtetuta e Kosovës garanton gjuhën serbe, shtetësinë e dyfishtë, si dhe të drejtat civile dhe ato të njeriut. Prandaj, duhet të thuhet qartë se shkelja e vazhdueshme e të gjitha këtyre të drejtave nga institucionet nuk mund të justifikohet me “mospërfshirjen” apo “mosintegrimin” e tyre.

Gjatë viteve të nëntëdhjeta, shumë organizata vendore dhe ndërkombëtare për të drejtat civile,

si dhe aktivistë të shumtë, morën pjesë në ngritjen e vetëdijes për shtypjen e regjimit serb ndaj shqiptarëve të Kosovës. Veçanërisht drejt fundit të dekadës, kishte shumë faqe interneti që denonconin shkeljet e të drejtave të njeriut dhe mizoritë e luftës në Kosovë. Ekzistonin, dhe ende ekzistojnë, disa individë, lëvizje dhe organizata të shquara nga Beogradi që u ngritën fuqishëm dhe punuan me përkushtim kundër tiranisë së asaj kohe. Ajo që mungon sot, në kushte shumë më të favorshme se tre dekada më parë, dhe në mbështetje të një komuniteti dukshëm më të vogël të prekur, serbët e Kosovës, por gjithashtu edhe komuniteti rom dhe të tjerët, është veprimi vendimtar nga shoqëria civile në Prishtinë.

Përveç mungesës së një qasjeje aktive të shoqërisë civile ndaj qytetarëve të prekur, jemi madje dëshmitarë të aktiviteteve të tyre që shpesh ndjekin narrativën qeveritare, gjë që, në mënyrë paradoksale, bie ndesh me vetë përkufizimin e tyre si organizata joqeveritare. Distançimi i tyre nga qëndrimet qeveritare dhe promovimi i të drejtave civile të qytetarëve do të luante një rol jashtëzakonisht të rëndësishëm në formësimin e marrëdhënieve me komunitetet pakicë të prekura në Kosovë, dhe rrjedhimisht, në vetë dialogun. Megjithatë, një qasje e tillë do t'i bënte shumë të papëlqyer brenda vendit. Por, a mendoni se individët dhe organizatat nga Beogradi që flasin për vuajtjet e shqiptarëve në Kosovë gjatë viteve '90 janë të pëlqyer në Serbi?

Qeveritë përfaqësojnë qëndrimet politike dhe ekonomike të shumicës në një vend, si dhe zërin e tij në lidhje me zgjidhjen e problemeve të brendshme dhe marrëdhënieve ndërkombëtare. Në demokracitë e pazhvilluara, kur liderët qeveritarë shkojnë përtej përmbushjes së "zërit të popullit", ky stil qeverisjeje zakonisht cilësohet si "popullizëm". Fatkeqësisht, të dyja qeveritë aktuale të përfshira në procesin e dialogut janë

thellësisht populistë. Ky stil qeverisjeje ka treguar sukses në të dy vendet, të cilat kanë udhëheqje politike të gatshme për të sunduar, e jo për të zgjidhur problemet, të cilat, në thelb, janë probleme ekonomike.

Qytetarët që jetojnë në kufijtë e ekzistencës duhet të kthehen kundër qeverisjeve introverte dhe të zgjedhin qeveri demokratike që do t'i rikthejnë vendet në rrugën e integriteteve evropiane. Edhe pse qytetarët e Kosovës, në vetvete, janë të orientuar drejt Bashkimit Evropian, është detyrë e qeverisë që të përmbushë obligimet e saj dhe të dëgjojë me vepra këshillat e partnerëve ndërkombëtarë.

Në fund, shtrohet pyetja: pse Kosova ka nevojë të ketë dialog me Serbinë? Lëvizja Vetëvendosje në Kosovë e ndërtoi imazhin e saj politik mbi refuzimin e vetë idesë së dialogut. "Jo negociata" ishte grafiti kryesor i shkruar nga aktivistët e kësaj partie në mbarë Kosovën, si shprehje e qëndrimit të tyre kundër dialogut me Beogradin.

Sipas mendimit tim, bashkësia ndërkombëtare e imponoi dialogun për të adresuar pozitën e serbëve të Kosovës brenda "realitetit të ri". Kosova nuk e dëshironte këtë dialog, ashtu siç Beogradi nuk i dëshironte bombardimet, por atëherë bashkësia ndërkombëtare e imponoi për të parandaluar zhdukjen e shqiptarëve të Kosovës. Vendi u çlirua nga shtypja e regjimit serb, shpalli pavarësinë dhe gradualisht i fitoi të gjitha atributet e një shteti. Përveç një gjëje, një shumëetniciteti funksional. Prandaj bashkësia ndërkombëtare tani insiston në dialog, me qëllim që Kosova të përfaqëjë komunitetin pakicë që përbën 5–6% të popullsisë, dhe me shpresën për të parandaluar zhdukjen e serbëve të Kosovës.

OPINIONE:

Pse transparenca dhe llogaridhënia e qeverisë janë thelbësore në procesin e dialogut Kosovë-Serbi?

Publikuar nga:

Qendra Kosovare për Studime të Sigurisë (QKSS)

Këta artikuj janë pjesë e një projekti të mbështetur nga NED (National Endowment for Democracy), të titulluar "Rritja e Transparencës dhe Llogaridhënies Qeveritare në Dialogun Ndëretnik" dhe të zbatuar nga QKSS. Autorët i kanë shkruar këta artikuj brenda kapaciteteve të tyre. Si të tilla, pikëpamjet e përfaqësuara në këto artikuj opinioni nuk përfaqësojnë domosdoshmërisht pikëpamjet e QKSS ose NED.

Përkrahur nga:

Dizajnuar dhe sistemuar nga:

Brand Vision Shpk

Kontakti: +383 45 559 923

Email: brandvision.rks@gmail.com

Katalogimi në botim – (CIP) Biblioteka Kombëtare e Kosovës "Pjetër Bogdani"

321.01(496.51:497.11)(047)

Ilazi, Ramadan

Op-Eds : why is government transparency and accountability crucial in the Kosovo-Serbia dialogue process? / Ramadan Ilazi, Gëzim Visoka, Isak Vorgučić. - Prishtinë : QKSS, 2025. - 9 f. ; 26 cm.

1. Visoka, Gëzim 2. Vorgučić, Isak

ISBN 978-9951-842-46-4

Rreth QKSS

E themeluar në prill të vitit 2008, Qendra Kosovare për Studime të Sigurisë (QKSS) është një organizatë e specializuar, e pavarur dhe joqeveritare. Qëllimi kryesor i QKSS është të promovojë demokratizimin e sektorit të sigurisë në Kosovë dhe të përmirësojë punën kërkimore dhe avokuese në lidhje me sigurinë, sundimin e ligjit dhe bashkëpunimin rajonal e ndërkombëtar në këtë fushë.

QKSS synon të rrisë efektivitetin e Reformës në Sektorin e Sigurisë (RSS) përmes mbështetjes së programeve të reformës nëpërmjet kërkimeve, ngjarjeve publike, trajnimeve, avokimit dhe këshillave të drejtpërdrejta për politika publike.

Promovimi i ideve të reja dhe metodave të shkencave sociale janë gjithashtu vlera thelbësore të qendrës. Çdo vit, QKSS publikon një numër të konsiderueshëm raportesh, analizash dhe dokumentesh të politikave në çështje që lidhen me sigurinë. Qendra organizon gjithashtu mbi 200 aktivitete publike, përfshirë konferenca, tryeza të rumbullakëta, debate dhe ligjërata – si në Kosovë ashtu edhe në bashkëpunim me partnerë rajonalë dhe ndërkombëtarë.

Gama e gjerë e aktiviteteve të QKSS përfshin kërkimin shkencor, ngritjen e kapaciteteve, vetëdijesimin dhe avokimin. Fushëveprimi i QKSS mbulon një spektër të gjerë temash, duke përfshirë – por jo vetëm – reformën dhe zhvillimin e sektorit të sigurisë; identifikimin dhe analizën e rreziqeve të sigurisë që lidhen me ekstremizmin, radikalizmin dhe krimin e organizuar; politikën e jashtme dhe bashkëpunimin rajonal; si dhe vlerësimin e sundimit të ligjit në Kosovë.

qkss.org
securitybarometer.qkss.org

[@KCSSQKSS](https://www.instagram.com/KCSSQKSS)

[#KCSSQKSS](https://twitter.com/KCSSQKSS)

ISBN 978-9951-842-46-4

9 789951 842464